

ЎТКИР ИЧАК ИНФЕКЦИЯЛАРИНГ ЭПИДЕМИОЛОГИЯСИ ВА ПРОФИЛАКТИКАСИ

Бердирасулов Дилшод Кодирович

Самарканд Давлат тиббиёт университети

Аннотация: Уткир ичак инфекциялари (УИИ) – турли бактериал, вирусли ва паразитар патогенлар томонидан келтириб чиқариладиган кенг тарқалган касалликлар гуруҳидир. Улар асосан оғиз-ичак йўли орқали юқади ва ич кетиш, қусиш, юқори ҳарорат ҳамда умумий заифлик каби клиник белгилари билан намоён бўлади. УИИнинг эпидемиологияси турли омилларга боғлиқ бўлиб, асосий юқиш йўллари орасида сув, озиқ-овқат маҳсулотлари, қўл гигиенасига риоя қилмаслик ва контактли алоқалар муҳим роль ўйнайди. Инфекция манбаи кўпинча касал инсон ёки бактерия ташувчи шахслар ҳисобланади. Профилактика чоралари орасида шахсий гигиена қоидаларига риоя қилиш, тоза ичимлик сувидан фойдаланиш, озиқ-овқат маҳсулотларини тўғри сақлаш ва ишлов бериш, санитар-гигиеник нормаларга амал қилиш каби тадбирлар жуда муҳим аҳамиятга эга. Шунингдек, юқори хавф гуруҳларида эмлаш тадбирларини ўтказиш ва касалликни эрта аниқлаш орқали унинг тарқалишини олдини олиш мумкин.

Калитсузлар: эпидемиология, профилактика, энтеровируслар, ротавирус инфекцияси, қўл ювиш маданияти, озиқ-овқат хавфсизлиги, касалланиш омиллари

EPIDEMIOLOGY AND PREVENTION OF ACUTE INTESTINAL INFECTIONS

Berdirasulov Dilshod Kodirovich

Samarkand State Medical University

Annography: Activities of acute intestinal infections (UII) are a common group that is caused by various bacterial, viral and parasitic pathogens. They are mainly transmitted by the conduct of the mouth and the epidemiology, such as diarrhea, vomiting, high temperatures and general weakness, and contact contacts plays an important role between the basic infections. The source of infection is often sick person or bacteria. Measures are very important among preventive measures, such as the rules of personal hygiene, use clean drinking water, maintenance and processing of food products, follow sanitary-hygienic norms. It can also be prevented by its spread by conducting vaccination events in high risk groups and early detection of the disease.

Keywords: epovodus, entity washing, rotovirus infection, gray washing, nutritional safety, illness factors

КИРИШ

Ўткир ичак касаллигининг бошида меъда-ичак йўли функциясининг бузилиши ҳамма вақт ҳам дарҳол намоён бўлмайди. Беморларда кўпинча юқори нафас йўллариининг яллиғланиши кузатилиб, бу бактериал вирусли инфекциянинг аралашиб кетиши оқибатида рўй беради. Шартли патоген бактериялар қўзғатган ўткир ичак касалликларининг субтоксик ва токсик турлари, шунингдек энгил ва сурункасига давом этадиган турлари билан оғриган беморларнинг ҳаммасида меъда-ичак фаолияти бузилади, улар қайт қилади. У одатда касалланишнинг биринчи соатларида ич кетиши билан бирга, камдан-кам ундан олдин рўй беради. Касалликнинг оғир-енгиллигига қараб қайт қилиш ё тўхтайти (енгил турларида 2—3-кун) ёки орадан қисқа муддат ўтгач бемор яна қайт қила бошлайди (ўртача оғир турида вақт-вақти билан), ёхуд оғир токсик турларида бир неча марта кўп қайт қилади (суткасига 10 мартадан кўп). Бемор тез-тез ўқчийверганидан безовтялана бошлайди. Касалликка динамик ичак тутилиши белгилари қўшилганда қусиш беморни жуда ҳам қийнаб юборади. Бундай ҳолларда қусуқ массасида ейилган овқат, шилимшиқ ва ахлатни эслатадиган моддалар бўлади. Касаллик жуда оғир кечганда бемор «кофс қуйқуми»га ўхшаган парса қусиши, меъдадан қон оқиши мумкин. Ўткир ичак касалликларида кунига 4—6 дан 30—40 мартагача ич кетиши мумкин. Касаллик энгил кечганда ахлат бўтқасимон ва озроқ миқдорда шилимшиқ аралашган бўлади. Уткир ичак касаллигининг оғир турларида ахлат олдин сал суюқ, таркиби ҳар хил, шилимшиқ аралашган ва кўм-кўк бўлади. Касаллик авж олган сари беморнинг ичи сувдек шириллаб кетади, сариқ ёки кўнғир рангли бўлиб қолади. Ахлат массаси билан бирга жуда кўп миқдорда сал ранги бор сув ҳам бўлади. Беморнинг аҳволи яхшилана бориши билан ва анчагина миқдорда ёғ борлиги сабабли ахлат массаси бир оз қотади, ёпишқоқ ва орасида дағал нарсалар бўлади. Ўткир ичак касалликлари 75% ҳолларда иситма билан кечади, иситма баъзи ҳолларда касалликнинг биринчи кунидек, бошқа ҳолларда эса анча кейин аниқланади. Ҳароратнинг рўйирост намоён бўлиши, қанча давом этиши ва табиати касалликнинг оғир-енгиллиги ва турига боғлиқ.

ЎЮИК ларнинг этиологик ечими катта аҳамиятга эга, этиологик диагноз қўйиш учун қимматбаҳо текширув анжомлари кераклидир. Шуни билиш лозимки этиологик ечимлар учун фақат 3 кундан ёки ундан ҳам кўпроқ кун керак бўлади. Бунда клиник аҳамияти керак бўлмай қолади. Шу этиологик ечимлар эпидемиологияси аҳамиятига эга бўлади. Касалланган бемор 1 кун ташқи муҳитга зарарлиги, шундан ташқари этиологик диагноз кераклиги санитар-профилактик ишларини олиб боришга ва жадал хабар беришга мувофиқдир. БЖССТ нинг практик нуқтаи назардан диареяларни фарқлаш учун этиологик ечими катта аҳамиятга эга, масалан клиник дизентерияни

диареялардан фарқлаш катта аҳамиятга эга. Ўткир ичак инфекциялари клиник таснифи ва ташҳис асосларига кўра диарея белгилари билан кечадиган касалликлар икки гуруҳга - юқумли ва юқумли бўлмаган гуруҳларга бўлинади, Даволовчи шифокорлар биринчи ўринда уларни бир-биридан фарқлай билишлари катта аҳамиятга эга.

Ўткир гастрит белгилари. Касаллик ўткир бошланиб эпигастрал соҳада оғриқ кузатилади. Оғриққа қўшилиб кўнгил айниш ва қайт қилиш бўлади. Қайт қилгандан сўнг бемор аҳволи бироз енгиллашади, оғир ҳолларда қайт қилиш ҳар бир суюқлик ичгандан сўнг кучаяди. Беморни пальпация қилиб кўрилганда эпигастрал соҳада оғриқ кучли бўлади, қорин мушаклари таранглашиши мумкин. Бундай ҳолларда ошқозон ости беши касалликлари ўткир панкреатит ва ошқозон ости беши некротизи инкор этиш керак бўлади.

Ўткир энтерит белгилари. Касаллик қоринда қулдурашлар ва перистальтиканинг кучайиши билан намоён бўлади. Қулдурашлар бир неча масофадан этитилиши мумкин. Қоринда киндик соҳасида ёки ҳамма ерда кучсиз оғриқ, ичнинг суюқ, кўп миқдорда кетиши, ич келишидан олдин қоринда ёқимсиз оғриқ сезилади. Нажасида ҳазм бўлмаган овқат бўлакчалари бўлади, Бу ингичка ичакда ферментлар фаолияти бузулганлигидан далолат беради. Нажас ранги тиниқ, тилларанг-сарик ёки кўкимтир бўлиши мумкин, бу ичак перистальтикасининг кучайганлигига ва ўзгармай қолган ўт кислоталарининг миқдорига боғлиқ бўлади. Оғир кечган энтеритларда нажас характери лойқароқ, оқимтир ялтироқ куйқалар ва ноаниқ шаклли доначалар борлиги билан фарқланади. Агар нажасни бирорта идишга қуйиб қўйилса чўкмалар ҳосил бўлади. Қорин пальпация қилинганда қулдираш, ингичка ва йуғон ичаклар бўйлаб товуш эшитилади, ингичка ичакда инфилтрация бўлмайди. Энтерит синдроми билан кечадиган касалликларга (вабо, сальмонеллез, эшерихиоз ва бошқалар) кўпроқ сувсизланш белгилари ҳосил.

ХУЛОСА

Ўткир ичак инфекциялари – турли вируслар, бактериялар ва паразитлар орқали юқадиган касалликлар бўлиб, улар асосан овқат, сув ва фекал-орал йўл орқали тарқалади. Ушбу касалликлар жамоат саломатлиги учун жиддий хавф туғдириб, айниқса болалар, кексалар ва иммунитетни пасайган шахсларда оғир кечиши мумкин. Эпидемиология нуқтайи назаридан, ичак инфекциялари кўпроқ санитар-гигиеник шароитлар ёмон бўлган ҳудудларда кенг тарқалади. Улар мавсумий хусусиятга эга бўлиб, асосан ёз ва куз фаслларида кўп учрайди. Профилактика чоралари инфекциянинг тарқалишини олдини олишда муҳим аҳамиятга эга. Уларга шахсий гигиена қоидаларига риоя қилиш, озиқ-овқат ва ичимлик сувининг тозаллигини таъминлаш, вакцинация (айниқса, ротавирус инфекциясига қарши), санитария-гигиена талабларига амал қилиш ва

аҳоли ўртасида соғлом турмуш тарзи ҳақидаги маълумотларни тарғиб қилиш киради. Шунингдек, эпидемиологик назоратни кучайтириш, тезкор ташхис ва касалликни эрта аниқлаш орқали инфекциянинг оммавий тарқалишига қарши самарали чоралар кўриш мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар:

1. Qodirovich B. D. et al. VIRUSLI GEPATIT A NING OLDINI OLISH VA EPIDEMIOLOGIYASI //TADQIQOTLAR. UZ. – 2024. – Т. 33. – №. 1. – С. 94-97.
2. Usmonovna V. M., Qodirovich B. D. SCIENTIFIC ANALYSIS OF VIOLENT INFECTIOUS DISEASES AND THEIR CONTROL //EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE. – 2023. – Т. 3. – №. 9. – С. 149-153.
3. Muhamadievich N. A., Kodirvich B. D. Patriotic Education as one of the Components Of National Security. Eurasian Scientific Herald 6, 88-90. – 2022.
4. Кодирович Б. Д. Олий ва ўрта махсус таълим муассасаларида ҳарбий ватанпарварлик тарбиясини такоминлаштириш //Педагогика ва психологида иновациялар. – 2020. – Т. 5. – С. 102-107.